

Т. В. Паєнтко,
 д. е. н., професор, професор кафедри фінансів,
 Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
 З. В. Савельєва,
 студентка фінансово-економічного факультету,
 Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

T. Paientko,
 Dr., professor in finance, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
 Z. Savelieva,
 student in the Faculty of Finance & Economics, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

MODERN TRENDS IN UKRAINIAN BANK LENDING FOR INDIVIDUALS

Статтю присвячено проблемам банківського кредитування фізичних осіб в Україні. Проаналізовано основні тенденції банківського кредитування та фактори, які на нього впливають. Визначено причини негативних тенденцій у сфері банківського кредитування фізичних осіб в Україні. Обґрунтовано потенційні заходи щодо вирішення проблем банківського кредитування фізичних осіб в Україні.

The article deals with problems of bank lending for individuals in Ukraine. Main trends in bank lending and factors affecting it are analyzed. The reasons of negative trends in Ukrainian bank lending for individuals were defined. Potential measures to solve problems are substantiated.

*Ключові слова: банк, кредитування, облікова ставка, кредит, прострочена заборгованість.
 Key words: bank, lending, bank rate, loan, overdue debts.*

АКТУАЛЬНІСТЬ

Розвиток кредитування відіграє важливу роль у задоволенні потреб фізичних осіб, а також інших суб'єктів господарювання, що в кінцевому результаті впливає на стабільність національної економіки. На сучасному етапі розвитку економіки України становище багатьох банків різко змінилось під впливом політичної та економічної нестабільності. Економічні та політичні проблеми негативно позначились на платоспроможності фізичних осіб, що, у свою чергу, погіршило якість кредитного портфелю багатьох банків, а також обумовило зменшення попиту на банківські кредитні продукти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми банківського кредитування досліджуються у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Так, загальні проблеми банківського кредитування досліджуються у працях О. Барановського [1], А. Толстошеєвої [2]. Питання фінансової злочинності у банківському секторі піднімаються у працях С. Чернявського [3], В. Ларичева [4]. Особливості кредитування фізичних осіб досліджуються у працях С. Башлай, Н. Лободи [5], Д. Куртвелєвої [6] та ін. Однак протягом останніх трьох років країна пережила глибокі потрясіння, які зачепили як банківську сферу, так і фінансовий стан фізичних осіб, що стало причиною виникнення нових проблем у сфері банківського кредитування фізичних осіб.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій банківського кредитування фізичних осіб в Україні як реакція на зміни в економіці країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Кредитування фізичних осіб сприяє швидшому зростанню життєвого рівня населення, розширенню процесу реалізації товарів і отримання прибутку і, в результаті, збільшенню податкових надходжень до бюджету держави. Криза в Україні суттєво вплинула на тенденції банківського кредитування. Деякі банки згорнули кредитну діяльність через сумніви у платоспроможності клієнтів, а деякі продовжують активно надавати кредити фізичним особам на споживчі потреби. Протягом досліджуваного періоду (2012—2016 рр.) банківське кредитування характеризувалося такими тенденціями (табл. 1).

Станом на 1 січня 2016 р. ліцензію Національного банку України мали 109 банківських установ, з яких 25 — з іноземним капіталом. А вже станом на 01.01.2017 їх кількість налічує 93. З початку 2014 року до 73 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію внаслідок погіршення платоспроможності ("Банк Михайлівський", "Хрещатик", "Родовід Банк", "Фінансова Ініціатива" та ін.). Щодо 71 банку було прийнято рішення про ліквідацію ("Дельта Банк", Банк "Фінанси та кредит", "Надра", "Укргазпромбанк", "Кредитпромбанк" та ін.) [8]. Найбільш вагомими причинами визнання банків неплатоспроможними були непрозора структура власності, неспроможність виконати фінансові нормативи регулятора, здійснення ризикованої діяльності тощо. Ситуація, яка склалася у банківському секторі, обумовлена не тільки фінансовими, але і репутаційними ризиками. У випадку неспроможності акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки, ділова репутація таких осіб визнається НБУ як зіпсована і вони не зможуть обіймати ключові посади чи бути акціонером банківської установи на строк від 3 до 10 років.

Таблиця 1. Динаміка банківських кредитів фізичним особам та суб'єктам господарювання на початок року

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість діючих банків	175	175	180	158	109
Облікова ставка, %	7,5	6,8	12,0	23,8	17,3
Середня відсоткова ставка за кредитами, %	27,4	27,3	26,8	28,1	30,6
Надані кредити загалом, млн грн., в тому числі:	825320	815327	911402	1006358	965093
Суб'єктам господарювання	580907	609202	698777	802582	785918
Фізичним особам	174650	161775	167773	179040	152971
Частка кредитів фізичним особам, %	21,16	19,84	18,41	17,79	15,85
Частка наданих кредитів у загальних активах, %	78,28	72,33	71,31	76,42	62,65
Частка простроченої заборгованості у загальній сумі кредитів, %	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1

Джерело: [7].

Крім загальних макроекономічних чинників, вагому роль у розвитку банківського кредитування відіграє регуляторний інструментарій Національного банку України, у тому числі облікова ставка. Облікова ставка по своїй суті відображає вартість залучення і розміщення грошових коштів. Як бачимо з таблиці, НБУ у 2015 р. підвищив облікову ставку до максимального рівня за всю історію української банківської системи — 23,8% [9]. Встановлення рекордно високої облікової ставки спричинило відповідне зростання процентних ставок банків за кредитами, що означає зменшення попиту на кредити. Дії регулятора були обумовлені розвитком інфляції та девальвації, а через підвищення облікової ставки регулятор очікував сповільнення їх темпів. Сповільнення інфляції таки відбулося, однак висока вартість кредитних ресурсів негативно позначилась на споживчому кредитуванні та на веденні бізнесу. Для порівняння, США має облікову ставку 1%, ЄС — 0%, Японія — -0,1% [10].

Згідно з даними НБУ, середня відсоткова ставка за кредитами в національній валюті в 2016 р. була 30,6%. При цьому в США за аналогічний період вона становила 2—10%, в Японії — 9,9%, в Німеччині — 11% [11]. Настільки великий розрив між обліковою та кредитною ставками можна пояснити наявністю високих ставок за депозитами, які є одними з найвищих у світі — близько 20% у 2016 році. Так, середня річна депозитна ставка у США становить 0,01%, в Німеччині — 0,2%, в Чехії — 0,3% [11]. Лише в Білорусі та деяких країнах Азії депозитні ставки знаходяться на рівні, близькому до українського. Високі ставки за кредитами означають високу вартість кредиту, а як результат, обмежену кількість надійних позичальників та невизначеність щодо подальшого економічного розвитку. Проте і знизити ставки за депозитами до рівня країн ЄС або США вітчизняні банки не можуть, оскільки тоді впаде попит на депозитні продукти.

Позитивною тенденцією у діяльності банків за досліджуваній період (2012—2016 рр.) є збільшення загальної кількості наданих кредитів (з 825320 у 2012 р. до 965093 млн грн. у 2016 р.). Серед них 81,4% займають кредити суб'єктам господарювання, і лише 15,85% — кредити фізичним особам. У країнах Західної Європи ця частка становить близько 50%. Крім цього, частка останніх постійно зменшується (з 21% у 2012 р. до 15,9% у 2016 р.).

Також варто зазначити, що загальні активи банків скорочуються у зв'язку з виведенням частини комерційних банків з ринку. Це спричинює відтік клієнтських коштів та зменшення частки наданих кредитів у загальних активах (зменшилась з 78,3 у 2012 р. до 62,7 у 2016). Тобто кредитна активність банків в Україні є низькою.

Разом із зростанням обсягів наданих кредитів зростає і частка простроченої заборгованості. Показник стрімко збільшувався впродовж 2015—2016 рр. через високу вартість кредиту, значну девальвацію гривні та продовжен-

ня бойових дій на Сході України. Зростання простроченої заборгованості негативно позначається на якості кредитного портфелю банківських установ та показниках фінансового стану.

Мінімізація ризиків банківського кредитування має здійснюватись власними силами банків шляхом застосування активних методів впливу на ймовірність неповернення позик і відсотків за ними у бік зменшення та вдосконалення внутрішнього кредитного ризик-менеджменту. Проте слід зазначити, що "прострочені кредити банків" за визначенням НБУ не включають реструктуризовані та пролонговані кредити, тому фактичний рівень проблемної заборгованості за оцінками експертів перевищує 40%.

Зменшення показника у 2014 році було основним чинником спричинення очищення кредитних портфелів від проблемної заборгованості внаслідок її списання. Це відбулось завдяки прийняттю НБУ постанови щодо відшкодування банками безнадійної заборгованості за рахунок резервів, що в свою чергу сприяло зменшенню рівня простроченої заборгованості за рахунок посилення вимог до позичальників та уваги банків до оцінки ризиків.

Для детальнішого розуміння ситуації банківського кредитування фізичних осіб в Україні варто розглянути структуру наданих кредитів за цільовим спрямуванням (табл. 2).

Високі ставки за кредитами та низька платоспроможність населення стримують кредитування домогосподарств (табл. 2). У 2016 р. загальна їх кількість цих кредитів зменшилась на 6,6%. Майже всі нові кредити банки видають на поточні потреби. Крім цього, найбільша їх частина видається на ремонт — 42%, для оплати послуг — 12%, для покупки техніки — 10%, для покриття кредиту та повернення боргів — 7%, інші витрати (весілля, подорож за кордон і т.д.) — 24%. Лише 5% позичок спрямовуються на розвиток бізнесу [12]. У цей час у розвинених країнах світу кредит беруть в основному для організації або розширення бізнесу, для купівлі автомобіля чи будинку. В Україні обсяги кредитування фізичних осіб скоротилися на 22,4% у 2015 р. порівняно з 2014 р. Це негативна тенденція, наслідки якої проявлятимуться у майбутньому також, оскільки скорочення споживчого попиту негативно позначатиметься на розвитку бізнесу, скорочення попиту на банківські продукти з боку бізнесу негативно позначатиметься на ресурсній базі банківських установ.

Розглядаючи кредити, надані домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням і строками погашення, варто окремо звернути увагу на динаміку структури наданих іпотечних кредитів (табл. 3).

З наведеної вище таблиці, бачимо, що найбільшу частку в структурі наданих іпотечних кредитів займають кредити терміном більше ніж на 5 років. Максимальний строк кредитування під заставу житла становить 20 років. У цей час терміни кредитування в інших країнах триваліші. Наприклад, у Німеччині кредити на житло надаються термі-

Таблиця 2. Структура кредитів, наданих домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням на кінець періоду

Тип кредиту		2012	2013	2014	2015	2016
Споживчі кредити	Млн. грн.	125011	137345	135094	104879	101528
	%	66,6	71,0	64,0	60,0	62,2
На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	Млн. грн.	58427	51447	71803	66169	58549
	%	31,1	26,6	34,0	37,8	35,8
Інші кредити	Млн. грн.	4191	4737	4318	3821	3256
	%	2,2	2,4	2,0	2,2	2,0
Усього	Млн. грн.	187629	193529	211215	174869	163333

Джерело: [9].

Таблиця 3. Структура іпотечних кредитів на кінець року

	2012	2013	2014	2015	2016
До 1 року, %	4,61	4,56	5,27	5,89	5,33
Від 1 до 5 років, %	13,09	10,83	8,91	7,48	7,26
Більше 5 років, %	82,30	84,61	85,82	86,63	87,41
Загальна сума іпотечних кредитів, млн грн.	63 158	56 270	72 156	60 215	60 265

Джерело: [9].

Таблиця 4. Структура споживчих кредитів у розрізі валют на кінець року, млн грн.

Валюта	2012	2013	2014	2015	2016
Гривня	85383	108224	95762	66661	64859
Долар США	37751	27657	37356	36269	34900
Євро	1181	939	1168	1140	1035
Російський рубль	2	1	1	0	0
Ін. валюти	694	525	807	809	734
Усього	125011	137345	135094	104879	101528

Джерело: [9].

ном до 30 років, в Італії — не більш як на 25 років, а у Великобританії майже до 60 років. В Україні середня тривалість терміну іпотечного кредиту становить близько 7—10 років. Причина не тільки у небажанні банків надавати кредити на триваліші терміни, але й у небажанні фізичних осіб брати такі кредити. Іпотечне кредитування передбачає застосування плаваючої ставки, що в умовах турбулентності економіки є вкрай ризикованим. Тому навіть отримавши кредити, домогосподарства за можливості намагаються їх погасити швидше.

У грудні 2016 р. процентні ставки за іпотечними кредитами, наданими протягом місяця нефінансовим корпораціям та фізичним особам, у гривнях становили 20,5%, у доларах США — 10% [9]. Для порівняння, у Польщі ставки по іпотеці в середньому становлять 3,8%, в Німеччині — всього 2,05%, в США — 3,94% [13].

Загальна сума наданих кредитів фізичним особам зменшилась в середньому на 16,5% протягом 2015—2016 рр. по-

Таблиця 5. Питома вага кредитів фізичним особам у кредитних портфелях банків

Банки із обсягом кредитів фізичних осіб більше 35%	Частка кредитів, виданих фізичним особам, %
ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	100
ПАТ "А - БАНК"	89
ПАТ "УКРСОЦБАНК"	88,6
ПАТ "Ідея Банк"	80,3
ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	72,8
ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	53,5
ПАТ "БАНК 3/4"	49,5
АТ "БМ БАНК"	41,6
ПАТ "КРЕДОБАНК"	39
ПАТ АКБ "АРКАДА"	37,9
ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	37,9
ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	36

Джерело: [7].

рівняно з 2014 р., що було пов'язано з високими відсотковими ставками по іпотеці на низькою платоспроможність населення виплачувати основну суму боргу та проценти. Оскільки споживчі кредити є найбільш розповсюдженими в Україні, то слід взяти до уваги їх структуру за видом валюти (табл. 4).

У вищенаведеній структурі споживчого кредитування переважають кредити в національній валюті (63,9%). Збільшення їх обсягу у 2014 р. було пов'язано з девальвацією гривні до 15 грн./дол. порівняно з 7,9 грн./дол. у 2013 р. [14]. Аналізуючи дані таблиці 4, можна прослідкувати тенденцію зменшення обсягу кредитів в іноземній валюті. В результаті девальвації гривні борги позичальників перед банками зросли в рази і, відповідно, зросла кількість неповернених кредитів. Але, незважаючи на це, частка доларових кредитів в загальній структурі споживчих кредитів є високою — 34,4% у 2016 році, що свідчить про високий рівень доларизації економіки. Зменшення сукупного обсягу наданих споживчих кредитів свідчить про низьку кредитоспроможність населення та відповідного зменшення кредитної активності банків.

В Україні існує велика кількість банків, які орієнтуються на надання кредитів фізичним чи юридичним особам. Нижче наведений список банків, в яких кредити фізичним особам займають значне місце у кредитному портфелю порівняно із середнім показником по банківській системі (табл. 5).

Порівняно невелику кількість банків, які спеціалізуються на забезпеченні населення споживчими кредитами, можна пояснити небажанням банків брати на себе ризики, зменшенням попиту з боку населення, а також заміну споживчого кредитування гібридними банківськими продуктами (наприклад, кредитними картками, комбінованими картками, які передбачають можливість овердрафту тощо).

ВИСНОВКИ

Кредитування фізичних осіб відіграє значну роль у забезпеченні соціальних потреб населення, формуванні платоспроможного попиту, який, у свою чергу, впливає як на темпи розвитку бізнесу, так і на темпи розвитку економіки в цілому.

Серед сучасних тенденцій банківського кредитування фізичних осіб в Україні можна виділити такі: зменшення кількості банків загалом, а також банків, які здійснюють споживче кредитування; зменшення обсягів

кредитування фізичних осіб внаслідок падіння платоспроможності населення та внаслідок зростання вартості кредитів.

Кредити фізичним особам становлять лише 1/6 частину від загального обсягу наданих кредитів. При цьому більше половини з них видається на споживчі потреби. Часто населенню доводиться брати кредит для того, щоб дожити до чергової заробітної плати чи погасити непередбачувані витрати (наприклад, лікування). Тобто проблема розвитку банківського кредитування фізичних осіб виходить поза межі банківського регулювання і її вирішення можливе тільки у випадку комплексного розв'язання проблеми підвищення життєвого рівня населення.

Зниження реальних доходів населення, зменшення обсягів виробництва, високий рівень інфляції, а також ведення бойових дій на Сході України призвели до неспроможності позичальників вчасно виконувати свої зобов'язання за кредитами, що спричинило зростання простроченої заборгованості. Необхідною умовою для вирішення цієї проблеми є ретельніша увага банківських установ до фінансового стану позичальників та їх кредитних історій.

Література:

1. Розвиток банківської системи України: монографія / За ред. д-ра екон. наук О.І. Барановського. — К.: Ін-т екон. та прогноз., 2008. — 584 с.
2. Толстошеєва А.В. Сучасні проблеми кредитування комерційними банками України / А.В. Толстошеєва // Бізнес Інформ. — № 5. — 2014. — С. 370—375.
3. Чернявський С.С. Методика розслідування злочинів у сфері банківського кредитування: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / Чернявський Сергій Сергійович. — К., 2001. — 309 с.
4. Ларичев В.Д. Преступления в кредитно-денежной системе и противодействие им / В.Д. Ларичев. — М.: ИН-ФРА, 1996. — 234 с.
5. Башлай С.В., Лобода Н.О. Теоретичні аспекти та особливості банківського кредитування фізичних осіб в Україні / С.В. Башлай, Н.О. Лобода [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1067/1/Kredit_fiz_osib_ukr.pdf
6. Куртвелієва Д.Д. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні та шляхи його вдосконалення / Д.Д. Куртвелієва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=237>
7. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
8. Аналітичний огляд банківської системи України за I квартал 2016 року [Електронний ресурс]. — К.: Національне рейтингове агентство "Рюрік". — 2016. — Режим доступу до ресурсу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf
9. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#2.
10. Worldwide Central Bank Rates [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cbrates.com/>
11. Топ-10 ставок за депозитами в світі [Електронний ресурс] // Гроші в кредит. Новини світу кредитування та банківських послуг. — 2014. — Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/top-10-stavok-za-depozytamy-v-sviti.html>
12. На які потреби беруть кредити українці? [Електронний ресурс] // Глобал Кредит. — 2017. — Режим доступу: <https://globalcredit.ua/uk/novosti/na-kakie-nuzhdy-berut-kredity-ukraincy>
13. Rankings by Country of Mortgage Interest Rate in Percentages [Електронний ресурс] // NUMBEO — Режим доступу: <https://www.numbeo.com/cost-of-living/country-price-rankings?displayCurrency=USD&itemId=106&region=150>
14. Курс валют [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://finance.i.ua>

References:

1. Baranovsky, O.I. (2008) Rozvytok bankivskoyi systemy Ukrayiny [Rozvytok bankivsk'koi systemy Ukrainy], Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya, Kiev, Ukraine, Ukraine.
  2. Tolstosheyeva, A.V. (2014), "Modern Problems of Crediting by Commercial Banks of Ukraine", Biznesinform, vol. 5, pp. 370—375.
  3. Cherniavsky, S.S. (2001), "Methodology of crime investigation in bank lending", Abstract of Ph.D dissertation, Law, The National Academy of Internal Affairs of Ukraine, Kiev, Ukraine.
  4. Larichev, V.D. (1996), Prestupleniya v kreditno-denezhnoy sisteme i protivodejstvie im [Crimes in the monetary sphere and counteraction to them], Moscow, Russia.
  5. Bashlay, S.V. and Loboda, N.O. (2005), "Theoretical aspects and features of Ukrainian bank lending for individuals", Electronic institutional repository of Ukrainian Academy of Banking of Sumy state university, [Online], available at: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1067/1/Kredit_fiz_osib_ukr.pdf (Accessed 7 May 2017).
  6. Kurtveliyeva, D.D. (2010), "The current state of Ukrainian bank lending for individuals and ways of its improvement", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=237> (Accessed 7 May 2017).
  7. The official site of National Bank of Ukraine (2017), "Indicators of banking system", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (Accessed 7 May 2017).
  8. The National Rating Agency "Rurik" (2016), "Analytical review of the Ukrainian banking system for I quarter 2016", [Online], available at: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf (Accessed 5 May 2017).
  9. The official site of National Bank of Ukraine (2017), "Monetary and Financial Statistics", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#2 (Accessed 5 May 2017).
  10. Central Bank Rates (2017), "Worldwide Central Bank Rates", [Online], available at: <http://www.cbrates.com> (Accessed 7 May 2017).
  11. Hroshi v kredyt (2014), "Top 10 rates on deposits in the world", [Online], available at: <http://groshi-v-kredit.org.ua/top-10-stavok-za-depozytamy-v-sviti.html> (Accessed 7 May 2017)
  12. The official site of Global Credit (2017), "What needs Ukrainian take credits?", available at: <https://globalcredit.ua/uk/novosti/na-kakie-nuzhdy-berut-kredity-ukraincy> (Accessed 4 May 2017).
  13. NUMBEO (2017), "Rankings by Country of Mortgage Interest Rate in Percentages", [Online], available at: <https://www.numbeo.com/cost-of-living/country-price-rankings?displayCurrency=USD&itemId=106&region=150> (Accessed 7 May 2017).
  14. finance.i.ua (2017), "Exchange rates", [Online], available at: <http://finance.i.ua> (Accessed 7 May 2017).
- Стаття надійшла до редакції 08.05.2017 р.*